

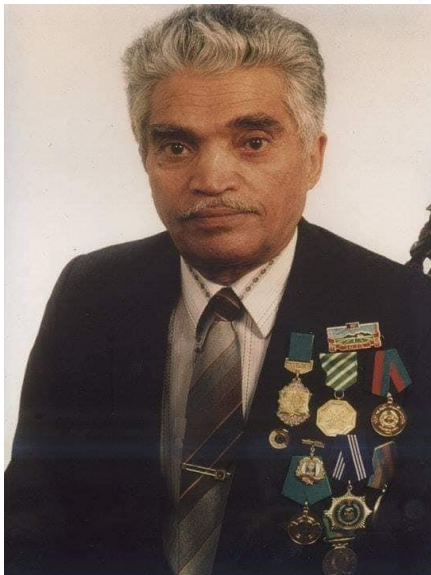
۲۰۱۹/۰۹/۱۱

عارف عزيز گذارگاه

در گرامیداشت استاد فقير محمد "ننگيالی" هنرمندي که نفسهایش را به مردم اهداء می‌کرد

در این سالیان غربت به تلخی باید گفت عزیزانی از میان ما رفته اند که تا نفسهای آخر عاشق زندگی و انسان و فرهنگ و مردم بودند. عاشق آزادی بودند و عاشق ادبیات و هنری که در آزادی می پوید و ذهن و روان آزاد را در خود می پرورد.

موسیقی افغانستان در فاصله چند سالی شاهد خزانی شدن هنرمندانی بود که هر یک در گستره همت و توان خود به آن غنا بخشیدند و یادگاری بر جا گذاشتند و خزانی شدند.

نبودن شان در میان ما، به معنای رفتن شان از میان ما نیست، زیرا تا هنر شان هست زنده است، آنها ماندنی اند. هنرمندان با آنچه که از خود به جا گذاشته اند زندگی می کنند.

پس باید گفت: تا رد پای شان هست، نام و یاد شان نیز با ماست. استاد فقیر محمد ننگیالی نیز از جمله برگهایی بود که تند باد زمان غربت او را با خود برد و جایش در جاده موسیقی افغانستان جاودانه خالی ماند. فقیر محمد ننگیالی نزد طرفداران موسیقی به عنوان نوازنده توانایی ترمپت مشهور است اما نزد موسیقی دانان سواي اینکه ترمپت نواز ماهر بود به عنوان رهبر ارکستر و آهنگساز بزرگ نیز جای خاصی دارد.

نکته بارز در سبک موسیقی او استفاده از روشهای خاصی بود که در بسط و توسعه میلودی به هنگام بداهه نوازی آنها را به کار میبرد.

محترم مددی در زمینه هنر، مهارت و پشتکار ننگیالی فقید چنین گفت:

"در طی قرن حاضر که ما با موسیقی در کشور خود مواجه شده ایم، موسیقی هنری، موسیقی فولکلور و موسیقی سنتی را در بر میگیرد اما موسیقی جدی و هنری موسیقی امروزی است.

ما در کشور دو قله موسیقی را سراغ داشتیم که در آن قلمرو فعالیت داشتند و کار نامه های سترگی از خود به جا گذاشته اند. یکی استاد ننگیالی و دیگر استاد سلیم سر مست مرحوم بودند.

این دو گوهر واقعاً که در موسیقی جدی و هنری با تمام اساسات موسیقی اروپایی و اصول علمی موسیقی کار های خود را عرضه کرده اند، فعالیت داشتند. فرد سوم را ما در جریان صد سال اخیر سراغ نداریم.

من در کتاب سرگذشت موسیقی معاصر افغانستان به صراحت نوشته ام که استاد فقیر محمد ننگیالی یکی از بهترینها در عرصه موسیقی افغانستان است."

استاد فقیر محمد ننگیالی در سال ۱۳۰۵ هجری شمسی در گذر کتابفروشی کابل دیده به جهان گشود و صنوف ابتدایی رادر مدرسه صنایع به آخر رسانید.

نوجوانی بیش نبود که احساس و علاقه اش او را به سوی موسیقی کشاند و آن عشق و علاقه مندی روز به روز بیشتر از پیش میشد. پدرش مرحوم فضل احمد کارمند دولت آنزمان بهترین روزنه برای تشویق پسر در راه موسیقی و خدمت برای وطن و مردمش بود، تا اینکه در اثر آن همه تشویق و علاقه وافر در سال ۱۳۱۴ هجری شمسی شامل مدرسه موزیک عسکری گردید.

ننگیالی شش سال آموزش موسیقی را در آن مدرسه زیر نظر استادان داخلی و خارجی همچو تورن غلام رسول، فرخ افندی و مختار بیگ ترک تبار پیش گرفت و سرانجام به عنوان ترمپت نواز سند فراغت را حاصل کرد.

سال ۱۳۲۰ آغاز کار ننگیالی به عنوان رهبر آرکستر و ترمپت نواز در ارکستر هشت نفری ریاست بلدیة کابل به شمار میروید. نامبرده در همان سال همراه با آرکستر یاد شده در ثبت و کمپوز آهنگهای آواز خوانان و ترانه های کودکان همکار رادیو کابل وقت بود.

مرحوم استاد سلجوقی در سال ۱۳۲۱ مدیریت عمومی آرت را تحت نظر عبدالرشید لطیفی اساس گذاشت. محترم لطیفی زمینه فعالیت های هنری بیشتر ننگیالی را در آن جا گسترش بخشید.

فقیر محمد ننگیالی عضو فعال و با پشت کار مدرسه موزیک حربی بود. (با تأسف آن مدرسه در سال ۱۳۲۴ به امر سردار محمد داوود که در آنزمان قوماندان عمومی مکتب حربی و قوماندان قوای مرکز بود از فعالیت باز ماند و دانش آموزان آن مدتی از آموزش به دور ماندند. اما در سیر همان سال ننگیالی بدون آرامش شامل گروپ هارمونی وزارت حربیه گردیده و به فعالیت ها و خدمات هنری بی نظیری پرداخت.)

فقیر محمد ننگیالی در سال ۱۳۳۲ با موسسه پوهنی ننداری و مرستون نیز به همکاری پرداخت و یکسال پس از آن تدریس موزیک مدرسه خورد ضابطان را عهده دار گردید که پس از سه دوره اولین فارغان آن مدرسه جهت خدمت به جامعه و موسیقی کشور به تاسیس ارکستر ۱۸ نفری پرداختند.

استاد فقیر محمد ننگیالی پس از ۳۰ سال خدمت در بخش موسیقی نظامی کشور در سال ۱۳۴۹ خانه نشین گردید. از آن پس با رادیو افغانستان به عنوان ترمپت نواز و آهنگساز با تجربه پیمان همکاری بست و در جریان همان سال با همکاری استاد سلیم سر مست و عبدالجلیل زلاند ارکستر ۳۸ نفری رادیو افغانستان را بنیان گذاشت و فعالیت های ماندگاری را انجام دادند.

محترم ببرک وسا در مورد پشتکار و تلاش استاد ننگیالی در عرصه موسیقی افغانستان میگویند :

"استاد ننگیالی یکی از تاجداران موسیقی ماست، بخاطر رشد و تدریس موزیک کشور تلاشهای بی پایانی نمود، برازندگی استاد این بود که نوشتن موسیقی را خوب میدانست و هم بهترین آهنگها را برای آوازخوانان کمپوز نمود. به جاست بگوئیم که آن مرحوم آهنگساز بی بدیل کشور ماست."

مرحوم فقیر محمد ننگیالی یکی از بنیانگذاران لیسه مسلکی موزیک وزارت تحصیلات عالی و مسلکی افغانستان بود که در سال ۱۳۵۳ آغاز به فعالیت نمود، بعداً مرحوم استاد سلیم سرمست، محترم استاد ارمان و مرحوم اسمعیل اعظمی و محمد علی همکاري شان را با آن مدرسه آغاز کردند. نخستین فارغان خوب و ممتاز آن مدرسه خالد ارمان، همایون ننگیالی و جمال ناصر سرمست میباشند که هریک شان در گوشه های غربت فعالیت هنری دارند، عده یی از فارغان آن مدرسه یا جهت تحصیل به خارج از کشور رفتند و بخش دیگر جذب دانشکده هنر های زیبای دانشگاه کابل گردیدند. استاد ننگیالی که ترمپت نواز بیمانندی بود، با مهارت تمام بر فلوت، پیانو، اکوردیون و هارمونیه تسلط داشت. او آهنگ های زیادی را هارمونیزه کرده به خصوص آهنگ های فلکلوریک را و در اجرای آن آهنگ ها با مهارت فراوان سولیست ترمپت و رهبری ارکستر را به عهده میگرفت.

فقیر محمد ننگیالی در حدود ۱۲۵۰ آهنگ برای آواز خوانان کشور ما همچو استاد خیال، زلاند، استاد مهوش، خانم رخشانه، خانم پروین، عبدالرحیم ساریبان، اکبر محبوب، یعقوب آبشار، احمد ظاهر، و هاب مددی، خانم افسانه، استاد ارمان و دیگران ساخته و رهبری ارکستر را به عهده داشت.

استاد ننگیالی در شماره ۴۴ سال چهارم اپریل ۱۹۹۱ مجله سباوون (کابل) طی مصاحبه یی گفته بود که تا آنزمان میلودی بیشتر از ۲۷۰ آهنگ فلکلوریک را ترتیب نموده و ۱۰۰ پارچه آن را « روتش » نموده اند که به گونه نمونه میتوان از آهنگهای «الله شاه کوکو جان»، «آهسته برو» و «سمنک در جوش» نام برد.

در جریان همان سال ارکستر بزرگ موزیک رادیو تلویزیون را ایجاد نموده که در مورد چنین اظهار داشته است:

"تعداد اعضای این ارکستر به ۶۰ نفر میرسد که آهنگها توسط آلات موسیقی چون رباب، هارمونیه، طبله، دهل، زیر بغلی، دلربا، تنبور، توله، سرنده، ترمپت، کلارنت، جازبند و سکسفون به وسیله نوازندگان نواخته میشوند، تا کنون ۱۶ پارچه آهنگ را با همین ارکستر ثبت نموده ایم. باید اضافه نمایم که مشکلاتی در قسمت فلمبرداری آهنگها داریم زیرا بارها اتفاق افتاده که من به سویی رباب اشاره نموده ام، فلمبردار جازبند نواز را در برابر کمره قرار داده است." نغمه ای نخستین فلم افغانی به نام روزگاران «جوش طرب» نیز از ساخته های محترم ننگیالی میباشد.

از استاد مقال له ها و نوتیشن آهنگهای بیشماری در مطبوعات داخل و برون مرزی افغانستان زینت چاپ یافته و از آن میان میتوان کتاب «تشنه صدای تو خاموشم» که در پاکستان به چاپ رسید نام برد. در کتاب نامبرده ۱۰۰ پارچه از آهنگهای احمد ظاهر با اشعار و نوشتن موسیقی آنها نشر شده اند.

ننگیالی در دنیای غربت دست از قلم بر نداشته مصروف نگارش آثاری چون تاریخ آلات موسیقی افغانستان و تکامل آنها در بلاد دیگر، معرفی شعری موسیقیدان، مخترعین آلات موسیقی دیار ما، تیوریهای موسیقی، تفاوت موسیقی افغانستان با موسیقی ملل دیگر، راگ ها و اصل پیدایش آنها به ارتباط افغانستان باستانی، آهنگهای زنده یاد ساریبان با شعر و نوشتن آن بود، ولی مرگ مجال چاپ و نشر آنها را برایش نداد.

از سفرهای هنری استاد ننگیالی میتوان به کشور های چین، ایران، شوروی و چکسلواکیای سابق نامبرد. رهاوردهای زیرین بخشی از امتیازهای او به مشار میروند:

- مدال مطلاي هنري از جانب محمد ظاهر شاه سابق افغانستان

- مدال هنري از اتحاد شوروي سابق

- مدال هنري نظامي

- مدال هفتاد مین سال آزادي به افتخار شاه امان الله

- نشان صداقت

- نشان افتخار

- نشان کمپوز هاي دولتي از شوروي سابق

- نشان شایسته هنري

- لقب کارمند شایسته فرهنگ در سال ۱۳۶۸

استاد فقیر محمد ننگیالی با داغ دوری از وطن و در بستر نا آرام غربت و به آرزوی تجلیل جشن نوروز در کشورش به تاریخ ۲۴ ماه مارچ سال ۲۰۰۳ میلادی در شهر «اوفنباخ» آلمان چشمان خسته و غربت زده اش را بست و نفسهای هنری اش را در آهنگهای هنرمندان کشورما، به خصوص آهنگهای احمد ظاهر برای ما به یادگار گذاشت.

استاد ارمان همکار نزدیک ننگیالی فقید در نبود دوست از دست رفته اش چنین گفت:

«استاد ننگیالی از سن هفت یا هشت سالگی تا آخر عمر در خدمت مردم و موسیقی کشورش بود. او موسس دو آرکستر در رادیو تلویزیون افغانستان بود: آرکستر کلیوالی و آرکستر جاز ما همکاران و دوستان نزدیک همیشه با شوخی میگفتیم که استاد از پگاه تا بیگاه در رادیو ترمپت مینوازد و این واقعیت بود، چون او در همه آهنگهای هنرمندان حضور داشت. ننگیالی شاگردان بیشماري دارد که من هم افتخار شاگردی شان را دارم، و حید سمندری، فرید شیفته و عارف سجادی از جمله شاگردان جوان و با استعداد استاد اند که موفقیت های شان امروز در دنیای غربت افتخار همه ما افغان هاست. به گونه نمونه و حید سمندری رهبر یک آرکستر بزرگ در کشور سلواک است. ما امروز نبود استادانی همچو ننگیالی را بخوبی در کشور مان احساس مینماییم. اگر او زنده میبود و در کشور میبود، افغانستان مجبور نبود برای ثبت سرود ملی اش با پرداخت ۴۰۰۰۰ یورو به کشور آلمان مراجعه نماید.

نا گفته نباید گذاشت که نویسندگان محترم ما سالهاست که در نبود هنرمند جوانمرگ شان احمد ظاهر مینویسند، اما آیا گاهی نویسنده بی در نوشته اش از استاد ننگیالی هم یاد نموده که بر آهنگهای احمد ظاهر وجد میبخشید و با پشتکار خستگی نا پذیر برایش مینواخت، آهنگ میساخت و همایش میکرد... ؟

اهدای سروده پر احساس شاعر مان ملک الشعراء محمد نسیم اسیر در رثای مرگ استاد ننگیالی:

شعله دل کنم اگر خاموش چه کنم با غم اثر خاموش

سر و پایم به شعله می سوزد همچو شمع نه پای، نه سر خاموش

آتشی در دلم زبانه زده که نگردد به زور و زر خاموش

سر ز اسباب دوستداری گرم دل به شور و شر و جگر خاموش

چه نصیحت کنی مرا ناصح که نمی سازیم دگر خاموش

ناله هایم اثر نوا نبود از چه گردیده این اثر خاموش

پسري ناله اي حزين دارد پيش چشمش شده پدر خاموش
نشنيدي ز شمع خفته به خاک كه شده مشعل هنر خاموش
حيف كز جمله اي هنرمندان باز شد آه پر شرر خاموش
شد بهار پر از شگوفه خزان شد درخت پر از ثمر خاموش
كرد «ننگيالي» اوستاد عزيز به ديار بقا سفر خاموش

به ضيا عش «اسير» گريان كن
مشو از آه سر به سر خاموش

**** **** ****

نگارنده متن - فريبا آتش صادق
اقتباس از صفحه محترم افغان زمين

تذکر:

هرگاه خوانندگان محترم متمایل باشند که نبشته ها و مطالب دیگری از این نویسنده را مطالعه کنند، می توانند با "کلیکی" بر عکس نویسنده در صفحه مقالات، به "آرشيف" شان رهنمائی شوند.